

VENITURILE RAIALEI HOTINULUI ÎN TIMPUL STĂPÂNIRII TURCEȘTI

DE

MIHAIL POPESCU

PROFESOR SECUNDAR, ARHIVAR ÎN DIRECȚIA GENERALĂ A ARHIVELOR STATULUI

Turcii pe deoparte ca să poată ține îndeaproape supraveghere pe Poloni și Moldoveni, iar pe dealta spre a avea încă un punct de înțărare împotriva expansiunii rusești, hotărîră reconstruirea vechei cetăți moldovenești, Hotinul, stricată de Alexandru Lăpușneanu, în a doua domnie ¹⁾

Și în adevăr cetatea Hotinului a jucat un rol foarte însemnat în toate războaiele ruso-turce, din timpul veacului al XVIII-lea, împrejurul său purtându-se lupte destul de aprige.

Tot de cetatea Hotinului se mai izbi apoi și Austria, după ce reușise să-și întindă granițele în părțile acestea, mai întâi prin răpirea Galiției și mai apoi a Bucovinei.

Din care pricină Iosif al II-lea căruia, cetatea aceasta îi stătea ca un spin în ochi, când puse la cale cu Ecaterina II-a planul de alungare a Turcilor din Europa, și reînființarea dacă nu a fostului Imperiu bizantin, cel puțin a vechei Dacii, întrebat de aceasta din urmă care i-ar fi pretențiunile în caz de izbândă, printre primele condițiuni pune trecerea cetății Hotinului sub stăpânirea Austriei ²⁾.

Așa că, chiar dela începutul acestui războiu Austria s'a concentrat toate forțele împotriva Hotinului și nu s'a lăsat până nu l'a făcut să capituleze în 24 Octombrie 1788 ³⁾.

După aceasta fiind apoi cuprinsă și Moldova și hotărîndu-se să o stăpânească împreună Austriicii partea din dreapta Siretului, Rușii partea din stînga, raiaua Hotinului, după înțelegerea dintru început a rămas în întregime sub stăpânirea Austriei.

Și ce-i mai curios, în timpul acestei ocupațiuni Austriicii pe când partea din Moldova au administrat-o aparte după legile și obiceiurile pămîntului păstrînd *statu quo*, deoarece, după cum spunea însuși împăratul Iosif al II-lea, o aveau în stăpânire *jure armorum*

¹⁾ N. Iorga: *Istoria Românilor*, ed. 1920. București p. 186, după același Hotinul fu luat dela Moldoveni în anul 1713, aceeași p. 350.

²⁾ Mitrofanovici: *Joseph II seine politische u. kulturelle Tätigkeit*, II B, Wien, Leipzig, 1910, p. 185, și Arneth: *Iosif u. Catherina*. Scrisoarea din 13.XI.1782.

³⁾ Actele «Hofkriegsrat» din Kriegsarchiv din Noembrie 1788.

raiaua Hotinului, au găsit de cuviință s'o unească întru toate cu districtul Suceava, din Bucovina, ca și cum ar fi format împreună un singur ținut¹⁾.

Norocul mare a fost însă, că războiul s'a terminat în defavoarea Austriei, așa că prin pacea dela Șîstov din August 1791, Hotinul a fost retrocedat Turciei.

În timpul acestei ocupațiuni Austriacii, crezând că raiaua Hotinului le va rămâne în stăpânire veșnică, au pus de s'au cercetat toate veniturile acesteia, sub Turci, pentru ca să le poată folosi și ei la rândul lor.

Actele acestea sunt foarte importante mai ales pentru noi, cari deși am avut multe raele turcești pe teritoriul Principatelor Române²⁾ actele fiind duse la Constantinopol, nu cunoaștem organizația veniturilor acestor raele; din studierea acestora se poate vedea clar cum înțelegeau Turcii să administreze raelele.

Raiaua Hotinului se compunea dintr'un oraș, trei târguri, 153 de sate și 22 locuri de slobozie. Populația acesteia în timpul ocupațiunii austriace se ridica la 7080 de familii, dintre care 322 familii se aflau în orașul Hotin.

Pentru ca să poată fi mai bine administrată, raiaua era împărțită în două, partea de sus care începea chiar dela granița Bucovinei inclusiv Hotinul și mergea în linie dreaptă până la Podul Lipcanului și partea de jos ce se întindea până la lacul Ciuhur.

Toți locuitorii fără deosebire de religie, afară de musulmani, trebuiau să plătească comandantului cetății dările următoare: haraciul, teșcher și medzilul.

Toate dările acesteia se încasau pe case.

I. *Haraciul* sau darea de rescumpărare, era împărțită în cinci clase.

a) Negustorii și meseriașii bogați precum și arendeși de moșii, plăteau 11 piaștri, iar pentru răsură 42 parale, în total 11 piaștri 42 par. pe an.

b) Locuitorii din oraș și evreii arendași de cârciumi din raia plăteau 5,30 piaștri, iar răsură 13 parale, în total 5 piaștri 43 par. anual.

c) Locuitorii din sate, precum și cei săraci dela oraș, plăteau 2,45 piaștri, iar răsură 6 parale, în total 2 piaștri 51 par. anual.

d) Preoții de la oraș și din satele mai mari plăteau 6 piaștri,

¹⁾ Actele din «Kriegsarchiv» secția Hofkriegsrat din Noembrie 1788 până în August 1791, cât timp Hotinul a fost sub stăpânire austriacă,

²⁾ În Principatele Române am avut 8 raele turcești. Cf. Mih. Popescu: Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice No. 52 din 1927. Cetățile turcești din jurul Principatelor române.

iar răsura $4\frac{1}{2}$ parale, în total 6 piaștri $4\frac{1}{2}$ par. anual. Preoții din satele mai mici și diaconi plăteau 2,45 piaștri, iar răsura 6 parale, în total 2 piaștri 51 par, anual.

e) Țiganii plăteau de familie 9 piaștri 30 par., iar cei căsătoriți ce trăiau mai departe la părinții lor plăteau 4 piaștri 30 par. anual. Fiul de țigan mai mare de 13 ani și necăsătorit plătea sub numele de șoșoi, 2 piaștri anual.

II. *Teșcher*, dare plătită de cei săraci, ce nu erau în stare să plătească haraciul, precum și de băeții mai mari de 13 ani. Darea aceasta era împărțită în trei clase.

a) Fii de negustori și meseriși, bogați precum și cei ai arăndașilor de moșii plăteau 2 piaștri, iar răsura $4\frac{1}{2}$ parale, în total 2 piaștri $4\frac{1}{2}$ par. pe an.

b) Fii locuitorilor de la oraș și ai evreilor arendași de cârciume plăteau 1 piaștri 30 par., răsura $4\frac{1}{2}$ parale, în total pe an 1 piaștri $34\frac{1}{2}$ par.

c) Fii locuitorilor săraci și locuitorii cei mai nevoiași plăteau 1 piastru, iar răsura $4\frac{1}{2}$ parale, în total pe an 1 piaștri $4\frac{1}{2}$ par.

III. *Medzilul*, dare extraordinară, pentru întreținerea căilor de comunicație, a căilor și servitorilor pentru poștă, precum și pentru darurile ce se dădeau diferitelor Pașale ce veneau sau plecau din raia.

Această dare, satele o plăteau în cislă, socotindu-se de fiecare familie între 2—3 piaștri anual.

Se mai plătea apoi tot pentru această de un car înhamat cu boi sau vaci 15—30 parale; pentru căruța cu cai nu se plătea nimic.

Tot pentru aceea mai plăteau apoi Evrei din Hotin, între 300—400 piaștri pe an; Evreii de prin sate plăteau la cislă, excepție făcând numai arendașii de cârciumi, care plăteau între 50—100 piaștri pe an.

Dările acestea erau strânse direct de către aga enicerilor în două rate anual, la Sf. Gheorghe și la Sf. Mihail și Gavril.

Pașei i se mai plăteau apoi de către toți cârciumari din Hotin și sate, fie creștini sau evrei, 10% din contractul de închiriere; cei din târgul lui Otachi plăteau sub denumirea de clic, 4 piaștri 30 par. pe lună, pentru acordarea dreptului de vânzare în zilele de târg.

Țiganii mai plăteau apoi tot Pașei, dornic, de trei ori pe an, dreptul de a umbla prin raia.

Streinii cari făceau fân în raia mai plăteau apoi pentru fiecare clae de fân 1 piaștri 15 par.

Moșierii cari aveau păduri pe moșiile lor plăteau și ei Pașei taxa

de pădure, pentru un car cu lemne 3 piaștri, pentru un car cu crengi 7 1/2 parale, iar pentru lemnul de construcție după învoială.

Morarii plăteau pe an Pașei 5 piaștri dreptul de a avea moară.

Pe lângă aceste venituri mai erau apoi venitul vămei, care deși era la discreția Pașei și a închirietorilor, în genere era următorul:

1. Orice locuitor al ralei sau orice strein ce-și aduce sau scotea vitele din raia plătea, sub denumirea de taler vechiu, pentru un bou sau cal 1 piastru, pentru o vacă 30 parale, vitele mai mici erau prețuite plătindu-se pentru fiecare 3 parale.

2. Oricine cumpăra o vită plătea pentru fiecare piastru o taxă de 3 parale.

3. Pentru o vadră de rachi adusă din Polonia se plătea 6 parale.

4. Cel ce trecea cu rachi din Polonia spre Moldova plătea după învoială pentru fiecare butoiu între 7 1/2 — 15 piaștri.

5. Pentru un butoiu cu miere adus din Polonia se plătea 45 parale, în plus taxa dreptului de vânzare în raia de 15 piaștri pe an.

6. Trecerea prin raia cu vitele spre Polonia se plătea de cal, bou, vacă, 20 parale.

7. Cel ce vindea miere în raia, strein sau localnic, plătea 6 parale de vadră.

8. Pentru trecerea în Polonia a oilor sau a meilor se plătea câte 1 1/2 para de fiecare.

9. La exportul peilor de bou sau vacă se plătea de 14 bucăți 1 piastru.

10. Pentru exportul a 100 piei de iepure se plătea 2 piaștrii.

11. Pentru exportul a 70 piei de vulpe se plătea 2 piaștrii.

12. Pentru exportul a 100 piei de oae se plătea 2 piaștrii.

13. Pentru exportul unui car cu sare se plătea 26 1/2 parale.

14. Pentru exportul unui car cu oale se plătea 20 parale.

15. Negustorul armean ce făcea negoț ambulant prin raia plătea lunar 26 1/2 parale.

16. Cel ce vindea ciară sau miere unui negustor mai mare plătea lunar 15 parale.

17. Pentru exportul unui car cu pește sărat se plătea 16 piaștri, dacă acesta vindea și în raia, plătea numai 8 piaștri.

18. Pentru un transport de vin din Moldova în Polonia se plătea 9 piaștri.

19. Pentru un transport de țiucă din Moldova în Polonia se plătea 15 piaștri.

20. Pentru un car cu coajă de ștejar exportat în Polonia se plătea 8 piaștri.

21. Pentru un car cu sticlă de calitate bună se plătea 4 piaștri, dacă era de calitate inferioară 2 piaștri.

22. Pentru un car cu lână exportat în Polonia se plătea 8 piaștri.

23. Pentru un car cu nuci exportat în Polonia se plătea 8 piaștri.

24. Cei ce vămuiau marfa la Hotin pentru ca s'o vândă în raia plătea 15 piaștri.

25. Pentru transitul unui car cu ștofă din Polonia în Moldova se plătea între 5—18 piaștri, după calitatea mărfii.

26. Cel ce venia din raia ca să-și vămuiască marfa la Hotin plătea 15 piaștri.

Vama se închiria de Pașă în luna Mai cu 240 piaștri pe lună. Închirietorul avea doi slujbași, unul în partea de sus și altul în cea de jos, plătiți cu 18 piaștri pe lună. Pe lângă aceștia mai avea, 7 controlori în partea de jos și 8 în cea de sus, plătiți cu 10% din încasări.

Tot de către închirietorul vămei se mai încasa și așa numita *cuniță*, taxă pentru vitele streine aduse la iernatic sau văratic. Aceasta în partea de sus era pentru un bou, vacă sau cal 15 parale, pentru o oae 1 1/2 para; iar în partea de jos pentru un bou, vacă sau cal 7 1/2 parale, pentru o oae 1 1/2 parale. În partea de sus cunița era mai mare căci veneau vite din Bucovina și Podolia și acestea erau mai greu de supravegheat.

Se mai plăteau apoi taxe pentru întreținerea curățeniei, a liniștei și pavarea străzilor în orașe așa:

La barieră: Orice căruță încărcată ce intra în oraș plătea 3 parale. Pentru un car cu vin sau țuică 18 parale. Pentru orice vită mare 1 1/2 parale; pentru o vită mică: oaie, miel, porc, vițel, 1/2 para. Pentru un car încărcat cu făină 3 parale, pentru unul încărcat cu piei 15 parale. Pentru un car cu băcănie 1.30 piastru, pentru unul cu tutun 3 parale.

În oraș: Pentru vânzarea unei vedre de rachiu 27 parale, pentru un butoiu cu vin din Moldova 23 parale. Pentru orice vițel, oae, miel sau porc vândut în piață se plătea la 2 piaștri, 1 1/2 para pentru un cal 3 parale, pentru băcănie 18 1/2 parale, tutun 2 piaștri. Pentru o legătură de in, 3 parale. Pentru o bucată de postav 7 1/2 parale. Pentru o oca ciară, cafea, zahăr 1 1/2 para, vopsea 18 parale. Pentru o piele de oae sau vițel 1/2 para, pentru una de vită mare 1 1/2 para, pentru un sac de făină 3 parale. Aceleaș taxe se încasau și la târgul lui Otachi.

Precum se vede veniturile unei raele erau destul de însemnate și locuitorii trebuiau să le plătească având singura mângâiere că fiind

socotîți supuși ai Pașei, ienicerii nu îndrăsneau să le mai facă alte încălcări.

Din aceasta important este cea ce se importa în raiaua Hotinului atât din Moldova cât și din Polonia precum și cea ce se transita prin raia fie spre Moldova, fie spre Polonia.

Așa vedem că se exporta din Moldova marfă brută în special piei de animale ca: de iepure, de vulpi, de oaie, de miel, etc., precum și sare, vin și rachiu și numai puțin miere de albine. Se mai exportau și nuci.

Din Polonia apoi se aduceau lucruri confecționate, postavuri fine, sticlărie fină, rachiu de Polonia, ce trebuie să fie un rachiu de cerialle, etc.

Satele din raiaua Hotinului

Raiaua era împărțită în două: partea de sus și partea de jos

IN PARTEA DE SUS erau în 1788 următoarele sate și târguri

1. Hotin oraș cu 322 familii.	28. Horșineți cu 80 familii
2. Ottachi sat pustiu.	29. Toreșuți cu 175 familii.
3. Rueșin cu 36 familii.	30. Vascăuți cu 63 familii.
4. Ciuponos cu 15 familii.	31. Certena cu 50 familii.
5. Nedobouți cu 43 familii.	32. Cotilou cu 40 familii.
6. Șerouți de sus cu 93 familii.	33. Cabilești cu 17 familii.
7. Sarosin cu 34 familii.	34. Dinăuți cu 70 familii.
8. Cliscouți-Poiana juri cu 120 familii.	35. Cringaș cu 35 familii.
9. Halici, pustiu.	36. Șișcăuți cu 34 familii
10. Calineț cu 50 familii.	37. Berești cu 25 familii.
11. Șilouț cu 43 familii.	38. Djoc cu 16 familii.
12. Broscăuț cu 20 familii.	39. Cristinești cu 38 familii.
13. Grosineț cu 60 familii.	40. Stănșani cu 22 familii.
14. Colineăuț cu 80 familii.	41. Dolineni cu 10 familii.
15. Rușavenet cu 108 familii.	42. Coplinca pustiu.
16. Balta metiufca cu 84 familii.	43. Liventi predium.
17. Onuț cu 12 familii.	44. Dincăuț cu 18 familii.
18. Perelicuț cu 124 familii.	45. Pașcăuți cu 20 familii.
19. Ruhatin cu 21 familii.	46. Cruelic cu 30 familii.
20. Rașcu cu 33 familii.	47. Sănger cu 10 familii.
21. Prebarodec cu 19 familii.	48. Torosna cu 20 familii.
22. Sencout cu 36 familii.	49. Șerbenet cu 27 familii.
23. Rechitna cu 44 familii.	50. Costișeni cu 50 familii.
24. Călinești, pustiu.	51. Grindreni cu 20 familii.
25. Rencăuți cu 19 familii.	52. Negrinet cu 50 familii.
26. Stroești cu 20 familii.	53. Coșuleni cu 14 familii.
27. Noua Suliță de sus cu 17 familii.	54. Mămăligă cu 36 familii.

- 55. Chiva cu 30 familii.
- 56. Scabrău cu 45 familii.
- 57. Galuce cu 80 familii.
- 58. Chișla lui Samoșiu pustiu.
- 59. Chișla lui Haliv pustiu.
- 60. Podul Lipcanilor 85 familii.

- 61. Balcăuți de sus cu 32 familii.
- 62. Tulbureni sau Chișla Balși pustiu.
- 63. Hajdu predium.
- 64. Nevoe cu 30 familii.
- 65. Stălilești cu 35 familii.
- 66. Gilăuți cu 31 familii.

IN PARTEA DE JOS

- 1. Anadol pustiu.
- 2. Darabani pustiu.
- 3. Parcuți 30 familii.
- 4. Barnova de sus 21 familii.
- 5. Mușenițul 117 familii.
- 6. Vornovița 35 familii.
- 7. Macarinca pustiu.
- 8. Lencăuți 100 familii.
- 9. Nahoreni 28 familii.
- 10. Hrușaveți 70 familii.
- 11. Babin 70 familii.
- 12. Bușovița 13 familii.
- 13. Răstu 50 familii.
- 14. Ottachi pustiu.
- 15. Cuman 70 familii.
- 16. Moldova 40 familii.
- 17. Senouți 20 familii.
- 18. Salești 45 familii.
- 19. Sibotinești 60 familii.
- 20. Cormani 30 familii.
- 21. Culișnica 51 familii.
- 22. Vitrenca 30 familii.
- 23. Neporotov 39 familii.
- 24. Mihalani 52 familii.
- 25. Ghilisuca 60 familii.
- 26. Lomatinița 83 familii.
- 27. Oșorul 55 familii.
- 28. Vasilău 70 familii.
- 29. Voloșcov 38 familii.
- 30. Naslauți 20 familii.
- 31. Barnova de jos 63 familii.
- 32. Săcureni 75 familii.
- 33. Colelișnul 80 familii.
- 34. Șerbeseni 84 familii.
- 35. Romancăuți 70 familii.
- 36. Velmeștie 70 familii.
- 37. Burduhul 11 familii.
- 38. Volsinat 8 familii.

- 39. Verticuți 16 familii.
- 40. Larga 84 familii.
- 41. Metvesa pustiu.
- 42. Neliporiți 21 familii.
- 43. Cotigeni 100 familii.
- 44. Lucașeni predium.
- 45. Noua suliță de jos 60 familii.
- 46. Roșoșeni cu 36 familii.
- 47. Nemânceați cu 60 familii.
- 48. Briseni cu 55 familii.
- 49. Vascăuți cu 60 familii.
- 50. Carlacu cu 35 familii.
- 51. Manduți cu 70 familii.
- 52. Vânduți cu 60 familii.
- 53. Clocușna cu 52 familii.
- 54. Oenița cu 55 familii.
- 55. Pustoaia cu 12 familii.
- 56. Lipnicul cu 20 familii.
- 57. Denușeni cu 20 familii.
- 58. Mihăceni cu 30 familii.
- 59. Hrinuți cu 19 familii.
- 60. Barladana cu 26 familii.
- 61. Hincuți cu 24 familii.
- 62. Cipiluti cu 50 familii.
- 63. Hadaruți cu 60 familii.
- 64. Corosuți cu 67 familii.
- 65. Mercu i cu 74 familii.
- 66. Hlinoia cu 53 familii.
- 67. Rotunda cu 12 familii.
- 68. Jednița cu 32 familii.
- 69. Balcuți de jos cu 55 familii.
- 70. Trebeșuți cu 41 familii.
- 71. Bolboca cu 42 familii.
- 72. Culecuți cu 32 familii.
- 73. Trestieni pustiu.
- 74. Tabanul cu 60 familii.
- 75. Șeruti de jos cu 22 familii.
- 76. Hlina cu 25 familii.

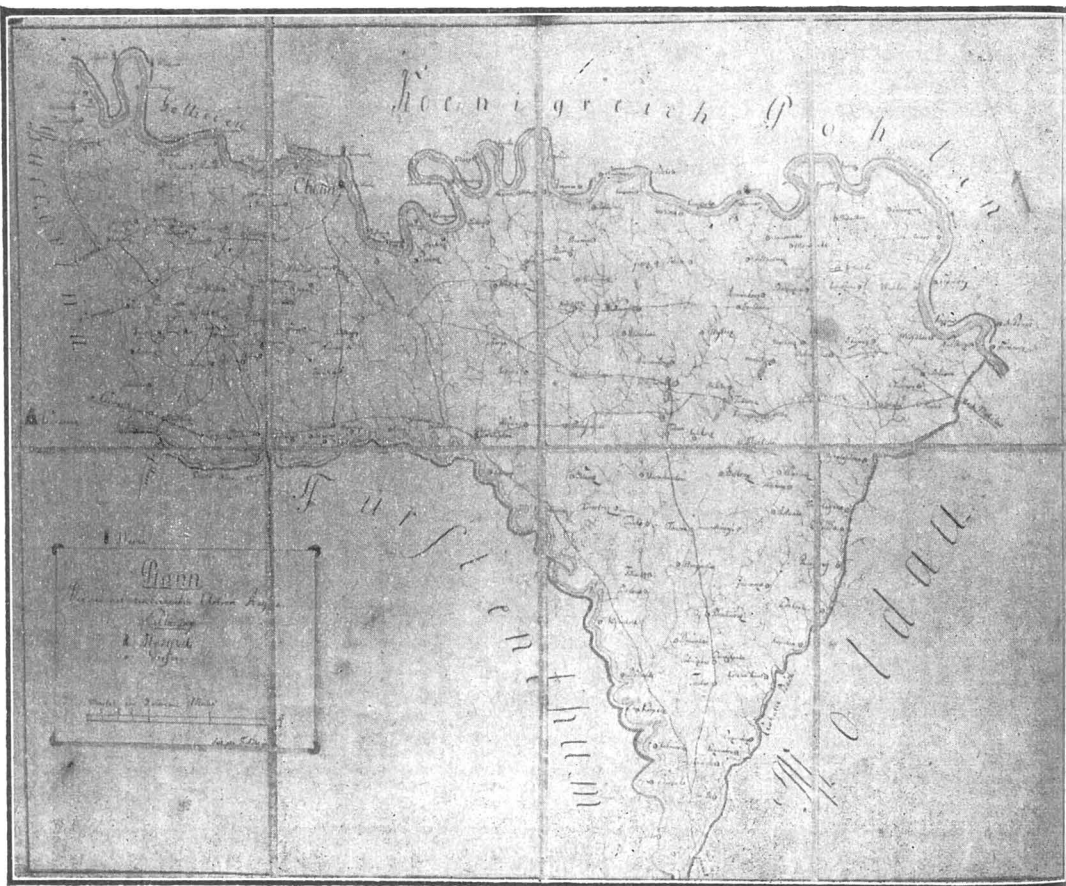
77. Coticla cu 21 familii.	96. Kișla lui Alexe pustiu.
78. Sylaveți cu 71 familii.	97. Kișla lui Biciș pustiu.
79. Balășinești cu 25 familii.	98. Kișla lui Sandu pustiu.
80. Corsuți cu 76 familii.	99. Cupriul 12 Familii.
81. Pererita cu 58 familii.	100. Parcova cu 48 familii.
82. Granești pustiu.	101. Ruseni cu 32 familii.
83. Bogdănești pustiu.	102. Paladi cu 30 familii.
84. Tescani pustiu.	103. Pursilanca cu 21 familii.
85. Viișoara cu 15 familii.	104. Labriceni cu 24 familii.
86. Armaș pustiu.	105. Terebina cu 32 familii.
87. Badrașcu 25 familii.	106. Beșeruți. cu 20 familii.
88. Corpasul cu 38 familii.	107. Brânzeni cu 40 familii.
89. Cuconești cu 16 familii.	108. Burlănești cu 40 familii.
90. Serbaca cu 13 familii.	109. Fetești cu 50 familii.
91. Costiești cu 34 familii.	110. Hurginești cu 64 familii.
92. Varaticul cu 29 familii.	111. Târnova de jos cu 40 familii.
93. Horodești cu 19 familii.	112. Trinca cu 50 familii.
94. Postumbeni 50 familii.	113. Caracușeni cu 70 familii.
95. Postumbuți cu 18 familii.	

TOTAL: 1 Oraș. 3 Târguri. 153 Sate. 11 Pustii. 11 Praedium. 7080 Familii dintre acestea în partea de sus un oraș, 53 sate; în partea de jos 100 sate.

În partea de sus erau 2744 familii, iar în cea de jos 4336 familii.

Important este numărul mare de așezări ce se aflau în raiaua Hotinului, cea mai nouă în ordine cronologică și apoi denumirile satelor care sunt aproape toate românești și numai câteva streine, special rutene. Deci infiltrația streină în partea aceasta a Basarabiei s'a făcut mult mai târziu.

Ce bine ar fi dacă ar încerca cineva — cu mai mult timp disponibil — să facă o identificare astăzi a acestor sate.

Planul raialei Hotinului 1788 — 1791.